

טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שפרצה בעקבותיו חייבים להיות נקודת מפנה ביחסה של ישראל לסכסוך הישראלי-פלסטיני. אנחנו נוכחים שוב במגבלות הכוח, ולומדים שההסתמכות עליו בלבד אינה יכולה להבטיח יציבות וביטחון לתושבי ישראל. כדי להשיג ביטחון ויציבות עלינו לחשוב על אופייה של המדינה ועל מקומה באזור: האם ברצונה להשתלב בו, תוך מימוש חזונה הדמוקרטי ותוך הכרה בזכויות הלגיטימיות של שכניה הפלסטינים, או שברצונה להתקיים כמדינת קסרקטין החיה על חרבה כנטע זר במזרח התיכון.

ישראל קמה לאחר מלחמת העולם השנייה והשואה, בעקבות הכרה בינלאומית רחבה שראשיתה בהצהרת בלפור ובכתב המנדט, ושקבעה כי יש להבטיח לעם היהודי בית לאומי במולדתו ההיסטורית, שישמש לו "מקלט בטוח" לאחר הרדיפות שהיו מנת חלקו במשך מאות שנים. הכרה זאת נסמכה על זיקתו ההיסטורית של העם היהודי לארץ ישראל ועל הכרה בזכותו להגדרה עצמית ככל עם אחר.

ואולם מדינת ישראל לא קמה בארץ ריקה. היישוב הערבי חי במרחב של פלשתינה-א"י במשך מאות שנים, והיכה כאן שורשים. יש לו זיקה היסטורית רצופה לארץ שאינה נופלת מהזיקה היהודית ההיסטורית לארץ ישראל כמולדת האבות.

בעת כינון המנדט הבריטי ב-1922, 90% מתושבי הארץ היו ערבים, ובבעלותם היו רוב הקרקעות הפרטיות בפלשתינה-א"י. למרות

רק ב-1947, לאחר מאבק שלי יובע ציונים הפנימה הקהילה הבינלאומית כי לשני העמים יש זכות למדינה במולדתם, כפי שחיי ויצמן היטיב לסכם במילים, "צדק בצדק נגע". בהחלטת העצרת הכללית של האומות המאוחדות מיום 29.11.1947, הוחלט לחלק את פלשתינה-א"י המנדטורית ולהקים בה שתי מדינות – יהודית וערבית – המקיימות איחוד כלכלי (וירושלים כגוף נפרד בשליטת האו"ם). שטחה של המדינה היהודית היה גדול יותר (55%), אף על פי שהאוכלוסייה הערבית היתה גדולה פי שניים מהאוכלוסייה היהודית.

היישוב העברי בארץ ישראל קיבל את תוכנית החלוקה של האו"ם, בעוד שההנהגה הפלסטינית דחתה אותה והובילה לפרוץ מלחמת העצמאות ב-1947. המלחמה היתה ארוכה, ובחלקה השני, לאחר ההכרזה על מדינת ישראל, הצטרפו גם מדינות ערב ללחימה לצד הפלסטינים. תוצאותיה היו הרות אסון ליישוב הפלסטיני (הנכבה). חלקו גורש או ברח והיה לפליט מחוץ לגבולות פלשתינה-א"י, ורובו נשאר בתום המלחמה בשטחים שנותרו מחוץ לגבולות מדינת ישראל, המוכרים כיום כגדה המערבית (שסופחה לירדן) ורצועת עזה (שנותרה בשליטת מצרים).

ממשלת ישראל בראשות דוד בן-גוריון ויתרה על האפשרות להשתלט צבאית על הגדה המערבית במלחמה, כדי להימנע משליטה בשטחים עם רוב פלסטיני. למרות גבולותיה הצרים, ישראל שלפני מלחמת ששת הימים (1967) התמודדה היטב עם הסיכונים הביטחוניים מצד שכניה, והעשור שבין מבצע סיני (1956) לבין מלחמת ששת הימים היה השקט והבטוח ביותר בתולדות ישראל, ככל שמדובר בפעולות טרור ובסיכונים ביטחוניים מהגדה המערבית ומרצועת עזה.

רבות ממדינות העולם הכירו בישראל אחרי מלחמת העצמאות, וקווי שביתת הנשק מ-1949 היו גבולותיה של המדינה עם פרוץ מלחמת

אף שראש הממשלה דוד בן-גוריון, לילוי אשכול, סבר כי יש להחזיק את השטחים הכבושים כפיקדון עד להסדר קבע, בפועל ממשלות המערך פעלו על פי תוכנית אלון שכללה התנחלות בשטחים. ואכן, לאחר המלחמה החלה ההתנחלות בשטחים הכבושים, בגדה המערבית וברצועת עזה. גוש אמונים, שקם ב-1974, היה נושא דברה של תנועת ההתנחלות המשיחית וזכה לתמיכה רבה מההנהגה הישראלית החדשה, בראשות מנחם בגין מהליכוד, לאחר בחירות 1977.

על שני הצדדים להבין, שאין שלום וביטחון לישראל ללא צדק לעם הפלסטיני; ואין צדק לעם הפלסטיני ללא שלום וביטחון לישראל

למרות שישראל הכירה בהחלטת מועצת הביטחון 242 מנובמבר 1967 — "שטחים תמורת שלום" — בפועל היא דחתה אותה לטובת התנחלות בכל שטחי ארץ ישראל המנדטורית ואף מעבר להם, בחצי האי סיני וברמת הגולן. בישראל הלכה והתגבשה מאז שאיפה משיחית בלתי מוסרית ובלתי מציאותית, לפיה יש "לגאול" את כל שטחי ארץ ישראל, אף כי בחלקים רבים שלהם חי עם אחר זה מאות בשנים, ואפילו שהדבר מנוגד למשפט הבינלאומי. על עשיית צדק בין שני העמים, שזיקתם למולדת המשותפת חזקה, לא מדברים יותר. לא מדברים גם על הסכנה הביטחונית הכרוכה בשאיפה המשיחית הזאת.

האינתיפאדה הראשונה שפרצה ברצועת עזה בדצמבר 1987 הבהירה היטב כי השליטה בעם אחר כרוכה במעשים לא מוסריים וגובה מאיתנו מחיר בלתי נסבל. בעקבות זאת, התגבשה בקרב המנהיגות האחראית בישראל הכרה בכך שיש להביא לסיום הסכסוך בין שני העמים תוך חלוקת הארץ ביניהם: החל ביצחק רבין ("רואה

כך הגענו להסכמי אוסלו (1993) ולמשא ומתן באנאפוליס (2008), ולתקווה לסיום הסכסוך לעשיית צדק בין העמים, תוך התחשבות במציאות שנוצרה לאחר מלחמת העצמאות, ועם תיקונים קלים לפי קווי '67. באותה עת רוב הציבור בישראל קיבל עמדה זו ותמך בה.

אבל כוחות קיצוניים בקרב שני העמים הביאו להכשלת הסכמי אוסלו. לאחר רצח רבין — שהיה מזוהה עם הסכמים אלה ועם סיום הסכסוך בין העמים תמורת החזרת שטחים ומתן הגדרה עצמית לפלסטינים בשטחם — ולאחר שהמו"מ בקמפ דייוויד ביולי 2000 על הסדר קבע נכשל ופרצה האינתיפאדה השנייה, חלה התרחקות של הציבור היהודי בישראל מהרעיון של חלוקת הארץ לשתי מדינות. התרחקות זו, שהועמקה בתקופת שלטונו של בנימין נתניהו, גרמה לייאוש בקרב הציבור הפלסטיני, ולהגברת מעשי הטרור נגד הישראלים, שהגיעו לשיא בטבח ה-7 באוקטובר.

סימון של הקו הירוק ליד מכבים צילום: דוד בכר

גם עתה, כשמונה חודשים לאחר טבח ה-7.10, יש עמדות משיחיות-לאומניות בקרב הציבור הישראלי הקוראות להתנחלות יהודית בכל הארץ שבין הירדן לים, לסיפוח השטחים ולשליטה בעם הפלסטיני החי בהם. להנהגה המדינית הנוכחית חלק מכריע בקידום עמדות אלה, החותרות לכונן מדינה יהודית בין הירדן לים, שתממש, לשיטתם, את עליונותו של העם היהודי על העם הפלסטיני החי לצדו באותה ארץ.

הרעיון של הכרה בזכויות העם הפלסטיני להגדרה עצמית ולעצמאות ריבונית הושתק וכמעט נמחק מהשיח בקרב הציבור היהודי, ומכל מקום אינו קיים בקרב ההנהגה הישראלית הנוכחית. גישה זו מגלמת העדר ערכי מוסר והגינות ביחסים בין העמים, מזלזלת בהתנגדות

היהודי בישראל צבעו, וזוהי הסיבה לכך שיש להגביל את זכויותיהם, ולקבוע את גבולותיהם. שיתוף בלתי-אפשרי של העם הפלסטיני לחבל הארץ שבין הים לירדן, בזכויותיו הטבעיות והלגיטימיות להגדרה עצמית, לעצמאות ולמדינה ריבונית בת-קיימא בשטחים, לצד מדינת ישראל. רק כך יהיה אפשר לתקן את העוול שנגרם לעם הפלסטיני כתוצאה מהחרגת פלשתינה-א"י מעקרון ההגדרה העצמית ב-1922, ומהמחירים שנגבו ממנו בעקבות מלחמת העצמאות ב-1948 (הנכבה) והכיבוש במלחמת ששת הימים. רק תיקון כזה יוכל לסיים את הסכסוך בין ישראל לבין העם הפלסטיני, ורק כך ניתן להבטיח באמת את ביטחון ישראל ותושביה.

עלינו להבין ולהפנים, כי גם לפלסטינים קשר היסטורי לארץ. אמנם קשר זה החל לפני מאות שנים – ולא לפני אלפי שנים כמו הקשר של העם היהודי – אבל הוא לא פחות עמוק וחזק מהקשר של העם היהודי לארץ

אנחנו מודעים לרגשות העזים בקרבנו בנוגע לקשר ההיסטורי לארץ ישראל כמולדת האבות, ולקושי הרגשי העמוק של רבים לוותר על השליטה בחלק מחבלי המולדת ההיסטורית. אולם עלינו להבין ולהפנים, כי גם לפלסטינים קשר היסטורי לארץ. אמנם קשר זה החל לפני מאות שנים – ולא לפני אלפי שנים כמו הקשר של העם היהודי – אבל הוא לא פחות עמוק וחזק מהקשר של העם היהודי לארץ.

קשר היסטורי מבוסס על התיישבות, התערות והחיים של בני אדם, הם ואבותיהם ואבות אבותיהם, בחבלי הארץ. לכן, בלי להתנכר לתחושותיהם של בני שני העמים ולקושי שלהם לוותר על חבלי ארץ במולדת המשותפת – אין כל אפשרות אחרת אלא לחלקה ביניהם

החפצות ביישובי הסכסוך ותוך עשיית צדק עם העם הפלסטיני והבטחת קיומה וביטחונה של ישראל.

אנו קוראים לאזרחי ישראל, יהודים וערבים, להצטרף לתנועה עממית זו, לפעולה ציבורית חוץ־פרלמנטרית למימוש החזון האמור, וקוראים למפלגות הפוליטיות בישראל לאמץ את החזון הזה ולממשו. אנו קוראים לפלסטינים לתת ידם לחזון זה ולפעול ביחד עם ישראל למימוש.

חלוקת הארץ לפי ההחלטות הבינלאומיות הקובעות שישראל תקבל 78% מהשטח של א"י המנדטורית ופלסטין תקבל 22% משטחה — עדיין אפשרית. המשא ומתן באנאפוליס 2008 הראה כי ישנם פתרונות מעשיים והוגנים לכל הסוגיות שבלב הסכסוך: גבולות, ביטחון, ירושלים, פליטים ועוד. נדרשת הנהגה אמיצה בשני הצדדים שתאמץ את הפתרונות ותוביל את הציבור להאמין ולתמוך בהם למען האינטרסים הלאומיים האמיתיים של שני הצדדים.

אין שלום וביטחון לישראל ללא עשיית צדק לעם הפלסטיני; ואין צדק לעם הפלסטיני ללא שלום וביטחון לישראל. הדברים שלובים אלה באלה, ואין לנתקם. זאת הדרך הנכונה לפתרון הסכסוך הישראלי־פלסטיני, וזאת הדרך הנכונה להבטיח את קיומם, שלומם וביטחונם של בני שני העמים, החפצים ככל בני האנוש בחיי שלום, שלווה ואחוה במדינותיהם העצמאיות והחופשיות במולדת המשותפת שבין הים לירדן.

ד"ר אריאלי הוא ראש קבוצת המחקר תמרור פוליטוגרפיה; בן יאיר היה משפטן בשירות הציבור; גורן היה שחקן נבחרת ישראל בכדורסל; חקלאי הוא יו"ר פורום המשפט החוקתי וזכויות אדם של לשכת עורכי הדין

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ